DOI https://doi.org/10.32689/2523-4625-2026-2(82)-5
УДК 070:32

ГОНЗО-ЖУРНАЛІСТИКА ЯК МОДЕЛЬ ПОЛІТИЧНОЇ ДОКУМЕНТАЛІСТИКИ І РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ВИБОРНОЇ КАМПАНІЇ

О. С. Волковинський

GONZO JOURNALISM AS A MODEL OF POLITICAL DOCUMENTARY AND THE REPRESENTATION OF A PRESIDENTIAL CAMPAIGN

Oleksandr Volkovynskyi

Анотація. *У статті досліджено феномен гонзо-журналістики як альтернативної моделі політичної документалістики на прикладі репрезентації виборчої кампанії у книзі Гантера С. Томпсона «Страх і огида на передвиборчому шляху ’72». Проаналізовано процес деконструкції традиційних медіа-стандартів і концепту «об’єктивності», а також викрито загрози конформізму офіційного пулу журналістів.*

Уперше наголошується на типологічній близькості між «логікою ритму» Гантера С. Томпсона і фейлетонним принципом організації матеріалу на засадах вільних асоціацій. З’ясовано, що композиція ґрунтується не на послідовному хронологічному викладі матеріалу, а на асоціативному способі організації тексту, за якого окремі документальні епізоди об’єднуються системою авторських асоціацій, політичних коментарів, психологічних характеристик, історичних паралелей та публіцистичних узагальнень. Особливу увагу приділено особливостям реалізації асоціативної композиції тексту, в якій за принципом вільних поєднань і переходів комбінуються політична аналітика, побутовий опис, екзистенційні переживання автора і сатирично-іронічні фантазії. Зроблено висновок, що асоціативна композиція є одним із ключових механізмів в організації тексту на засадах гонзо-журналістики, оскільки забезпечує синтез документальної достовірності з індивідуально-авторською інтерпретацією політичної дійсності, розширює можливості політичного репортажу і формує новий тип авторської політичної документалістики, заснований на симбіозі фактографічності, публіцистичності, есеїстичності і критичного політичного аналізу. Доведено, що саме асоціативна композиція забезпечує внутрішню єдність книги, формує її жанрову своєрідність і визначає спосіб репрезентації політичної реальності.

Розроблено модель політичної документалістики і репрезентації президентської кампанії у стилі гонзо. У статті розкрито особливості трансформації традиційного політичного репортажу під впливом гонзо-журналістики і визначено її характеристики як авторської моделі репрезентації політичної реальності. Доведено, що імерсивний гонзо-метод є повноцінним інструментом політичного документалізму з високим рівнем ефективності щодо відтворення емоційної та психологічної правди виборчого процесу.

Визначено специфіку творення політичних портретів (Р. Ніксона) і фіксації суспільної кризи. Розглянуто механізми поєднання фактографічної достовірності з художньо-публіцистичними засобами, що забезпечують багаторівневе осмислення політичної дійсності. З’ясовано, що суб’єктивність у гонзо-журналістиці не заперечує документальної основи тексту, а виступає способом інтерпретації політичних подій, розширюючи можливості журналістського аналізу і політичного репортажу.

Ключові слова: *асоціативна композиція, гонзо-журналістика, політичний репортаж, політична документалістика, фейлетон, Гантер С. Томпсон.*

Abstract. *This article examines the phenomenon of gonzo journalism as an alternative model of political documentary journalism, using the example of representation of the election campaign in Hunter S. Thompson’s book “Fear and Loathing on the Campaign Trail ’72”. It analyzes the process of deconstructing traditional media standards and the concept of “objectivity,” it also highlights the dangers of conformism for journalists.*

For the first time, this study highlights the typological similarity between Hunter S. Thompson’s “Rhythm Logic,” and the feuilleton principle of organizing material based on free association. It has been established that the composition is based not on a sequential chronological presentation of the material, but on an associative approach that combines real-life episodes with political analysis, descriptions of everyday life, the author’s existential experiences, and satirical and ironic fantasies. It has been demonstrated that it is precisely this associative composition that ensures the book’s internal unity, shapes its uniqueness, and determines the manner in which political reality is represented.

This article examines the transformation of traditional political reporting under the influence of gonzo journalism and identifies its characteristics as an authorial model for representing political reality. It is demonstrated that the immersive gonzo method is a fully-fledged tool of political documentary journalism that is highly effective in conveying the emotional and psychological truth of the electoral process.

© О. С. Волковинський, 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

The study examines the mechanisms for combining factual accuracy with literary and journalistic techniques that enable a multi-layered understanding of political reality. It has been established that subjectivity in gonzo journalism does not negate the documentary basis but serves as a means of interpreting political events, thereby expanding the possibilities of journalistic analysis and political reporting.
Key words: *associative composition, gonzo journalism, political reporting, political documentary, feuilleton, Hunter S. Thompson.*

1. Вступ. Традиційна журналістська практика передбачає підготовку і поширення достовірної, об'єктивної інформації. За такого підходу автор займає позицію стороннього спостерігача. Його головне завдання полягає в тому, щоб донести суспільству повідомлення, які відповідають принципу верифікації. Натомість, гонзо-журналістика (сформувалася в американському медіапросторі наприкінці 1960-х – на початку 1970-х років як альтернатива традиційним принципам об'єктивного репортажу) передбачає безпосередню участь автора в описуваних подіях, поєднання документального факту з особистим враженнями, оцінками і досвідом, а також з іронічною інтерпретацією подій, з елементами сатири й есеїстики. Особливо виразно ці риси виявилися в політичній журналістиці Гантера С. Томпсона (*Hunter S. Thompson*, 1937–2005). У 1972 році цей американський автор став активним журналістом-учасником виборчої кампанії з обрання президента США. Спершу його репортажі про переобрання Річарда Ніксона (*Richard Nixon*, 1913–1994) публікувалися в журналі ліберального спрямування *Rolling Stone* (заснований у 1967 р.), а згодом були надруковані окремою книгою під назвою «Страх і відраза передвиборної гонки '72» (*Fear and Loathing on the Campaign Trail '72*, 1973). Книга декілька разів перевидавалася, що засвідчує її невтрачену актуальність, і належить до творів, що «відображають проблеми і турботи того часу та й досі містять уроки, які залишаються актуальними для сучасної аудиторії» [4, с. iii]. У цій збірці репортаж про виборчу кампанію перетворився на складний авторський наратив, що поєднує документальність, політичний аналіз і критичну рефлексію.

У сучасному науковому дискурсі дедалі більшої актуальності набувають дослідження щодо трансформації документальної журналістики, зумовленою посиленням ролі авторської суб'єктивності, своєрідних наративних практик і персоналізації політичної комунікації. Одним із найяскравіших проявів цих процесів стала гонзо-журналістика, а книга «Страх і відраза передвиборної гонки '72» досі вважається візитівкою і бестселером передвиборчої публіцистики. Незважаючи на нетрадиційний стиль твору, Гантеру С. Томпсону вдалося досягти «афекту брутальної чесності» завдяки загострено критичному висвітленню президентської кампанії. Збірка «Страх і відраза передвиборної гонки '72» визнана яскравим прикладом гонзо-журналістики і політичної документалістики. «Насправді, навіть через десятиліття після написання, «Страх і відраза '72» досі вважається своєрідною біблією політичної журналістики. Ця книга породила ціле покоління кліше і літературних мемів» [6]. Особлива актуальність книги Гантера С. Томпсона відчувається напередодні виборчих кампаній у різні часи і в різних країнах.

Одразу після оприлюднення «Страх і відраза передвиборної гонки '72» стала об'єктом наукового зацікавлення. Одним з перших дослідників цього твору став Дж. Геллманн. Спочатку з'явилася стаття, у якій книга Гантера С. Томпсона розглядалася у співвідношенні корпоративної вигадки і приватної казки, а також в аспекті використання гонзо-журналістикою засобів художньої літератури [8]. Згодом у монографії «Байки про факти: нова журналістика як нова белетристика» Дж. Геллманн уводить «Страх і відраза передвиборної гонки '72» у більш широкий літературний контекст і визначає, що твір Гантера С. Томпсона «за своєю структурою є пародійним романом-квестом, дія якого розгортається навколо символічного міста» [7, с. 96].

Пильна увага до книги «Страх і відраза передвиборної гонки '72» зберігається упродовж багатьох десятиліть. Цю збірку аналізували як соціально-політичну критику через взаємодію з міфом про американську мрію [13], оцінювали як свідчення про загибель американської мрії в усіх сферах політичного життя, де для чесної людини не залишається місця [10], відстежували питання щодо перетворення особистих пошуків гонзо-журналіста «безпекового раю» на «апокаліпсис і пекло» [17].

У монографії Дж. Моссера «Партисипативна журналістика Майкла Герра, Нормана Мейлера, Гантера С. Томпсона і Джоан Дідіон: формування нових стилів репортажу» означеній збірці Гантера С. Томпсона присвячена окрема глава. У ній науковець надає автору гонзо-журналістики статусу не просто «жартівника і пророка», а людини-містифікатора, що використовує розіграші, провокації й епа-

таж як способи пізнання і критики реальності [16, с. 155–193]. В окремому підрозділі дисертації М. Вітулло розглядає книгу «Страх і відраза передвиборної гонки ’72» у взаємодії соціальних, економічних, технологічних, культурних, літературних факторів і відносить її до «шедеврів гонзо» [19, с. 354].

У колективній праці «Страх і відраза в усьому світі: гонзо-журналістика поза межами творчості Гантера С. Томпсона» містяться статті вчених з Австрії, Австралії, Данії, Фінляндії, Бразилії, Великобританії, Сполучених Штатів Америки. Більшість авторів належить до «Міжнародної асоціації досліджень літературної журналістики». Багато в чому, цей факт обумовив тематичну спрямованість у розгляді спадщини Гантера С. Томпосона. Декілька статей присвячено аналізу книги «Страх і відраза передвиборної гонки ’72» з різних точок зору. Акцентується увага на внеску латиноамериканських жінок-письменниць у гонзо-журналістику і на таких прийомах гонзо, як діалог, розвиток персонажів, замальовки, гумор і зухвалість [1, с. 185–204]. Гонзо-журналістика Гантера С. Томпсона розглядається в аспекті теорії гумору на прикладі фінських медіа [1, с. 225–242]. Вивчається зміна моделей у маркетингу політичних кампаній у США початку 1970-х рр. і в Південній Африці 2014 р. [1, с. 243–268]. Загалом, колективна праця «Страх і відраза в усьому світі...» переводить дослідження гонзо-журналістики в міжнародний контекст і «переконливо аргументує, що творчість Томпсона справді має світове значення» [11, с. 405].

У вітчизняному науковому дискурсі йдеться про загальну ґенезу й ознаки гонзо-журналістики [2], про її різноманітні прояви в українському медіапросторі [3; 9; 15; 20; 21], про стилістично-виражальні і структурні особливості [5]. Проте, ні творчість Гантера С. Томпсона, ні його книга «Страх і відраза передвиборної гонки ’72» досі в Україні не були об’єктом чи предметом спеціальних наукових розвідок.

Та навіть попри значний масив досліджень у західному науковому просторі, замало уваги приділено аналізу гонзо-журналістики як моделі політичної документалістики. Зокрема, недостатньо розкритими залишаються питання взаємодії документального факту й авторської суб’єктивності, композиційної організації політичного наративу і механізмів репрезентації виборчого процесу в умовах відмови від класичної журналістської об’єктивності.

Книга Гантера С. Томпсона «Страх і відраза передвиборної гонки ’72», незважаючи на її визнання як одного з найважливіших зразків політичної гонзо-журналістики, зрідка стає предметом комплексного і системного аналізу саме як форма політичної документалістики. У вітчизняному науковому просторі бракує цілісних досліджень книги «Страх і відраза передвиборної гонки ’72» саме як прикладу ретельної і прагматичної репрезентації інституційних механізмів передвиборної кампанії. Це зумовлює необхідність вивчення змістоформальних і структурних особливостей книги в максимально можливій повноті.

Тому **метою** цієї статті є визначення гонзо-журналістики як авторської моделі політичної документалістики на матеріалі книги Гантера С. Томпсона «Страх і відраза передвиборної гонки ’72», а також з’ясування специфіки в репрезентації виборчої кампанії через поєднання документальності, деталізованого аналізу, авторської суб’єктивності, яскравих виражальних засобів і розлогих асоціацій.

2. Матеріали та методи. У фокусі вивчення знаходиться фігура яскравого представника гонзо-журналістики Гантера С. Томпсона. Безпосереднім матеріалом дослідження стала збірка його репортажів під назвою «Страх і відраза передвиборної гонки ’72». Видання доцільно розглядати як цілісний журналістський текст, у якому поєднуються ознаки гонзо-журналістики, політичного репортажу, документальної журналістики, есеїстики, вульгарності, гумору і вільного домислу. Така модель Гантера С. Томпсона отримала відчутну популярність, що забезпечує книзі «Страх і відраза передвиборної гонки ’72» зразковий статус виборчої журналістики і сприйняття її автора як оригінального політичного оглядача.

Об’єктом дослідження є гонзо-журналістика як модель своєрідної політичної документалістики і узагальненої репрезентації президентської кампанії. Предмет вивчення становлять способи і особливості поєднання документального факту, авторської суб’єктивності, політичного коментаря й асоціативної композиції задля оригінальної репрезентації політичної реальності і президентської кампанії в названій книзі Гантера С. Томпсона.

Методологічну основу дослідження формує комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Діахронічний метод застосовано для розгляду книги в контексті розвитку американської політичної журналістики другої половини ХХ століття і становлення гонзо-журналістики як авторської моделі репортажу. Жанрово-типологічний метод використано для визначення співвідношення ознак політичного

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

репортажу, фейлетону, документальної журналістики і гонзо-журналістики. Структурно-композиційний аналіз дав змогу дослідити принципи організації тексту, виявити роль асоціативної композиції у формуванні політичного наративу, встановити закономірності поєднання документальних і художньо-публіцистичних елементів. За допомогою наративного аналізу простежено особливості функціонування авторського «Я», способи організації оповіді й механізми формування ефекту безпосередньої присутності. Елементи дискурс-аналізу використано для інтерпретації авторських оцінок щодо політичних подій, засобів конструювання образів з учасників виборчої кампанії та репрезентації політичної дійсності.

Теоретичну основу дослідження становлять праці з теорії гонзо-журналістики, документальної журналістики і політичної комунікації. Це дозволило комплексно осмислити взаємодію авторської суб'єктивності і документальності, що зумовила трансформацію політичного репортажу. Застосування зазначеного комплексу методів забезпечило можливість виявити структурні ознаки гонзо-журналістики як моделі політичної документалістики й охарактеризувати специфіку репрезентації президентської кампанії у творчості Гантера С. Томпсона.

3. Результати та обговорення. Метт Тайббі слушно зауважив: «Я сумніваюся, що якась інша книга має таке ж велике значення для певної професійної групи, як «Страх і відраза передвиборної гонки '72» для американських політичних журналістів. Її читали й перечитували практично всі живі репортери цієї країни» [6]. Додаймо, що книга мала велике значення ще й поза межами США і стала популярним явищем в політичній документалістиці. Тому доречно звернути увагу на головні ознаки цієї книги, що забезпечують її тривалу і міжнародну актуальність.

На відміну від традиційного репортажу Гантер С. Томпсон фокусує увагу не лише на фактологічній стенограмі подій. Для нього важливою є суб'єктивна правда, емоційно-психологічна атмосфера політичних перегонів, моральний стан нації. Ключем до осягнення змісту книги «Страх і відраза передвиборної гонки '72» є її назва. Початкове заголовкове словосполучення Гантер С. Томпсон апробував у бестселері «Страх і відраза в Лас-Вегасі: шалена подорож у серце американської мрії» (*Fear and Loathing in Las Vegas: A Savage Journey to the Heart of the American Dream,* 1971). У книзі про виборчі перегони 1972 року «страх і відраза» повторюються в декількох назвах структурних частин: «Страх і відраза у Вашингтоні», «Страх і відраза в Нью-Гемпширі», «Страх і відраза на демократичному лівому фланзі», «Страх і відраза в Огайо і Небрасці», «Страх і відраза в Маямі: старі бики зустрічаються з різником», «Страх і відраза на прес-літаку Білого Дому», «Страх і відраза в готелі *Holiday Inn*», «Страх і відраза на Супербоулі». Ужиток різноманітних фігур повтору характерний для усного і літературного мовлення. Гантер С. Томпсон сміливо вводить їх в дискурс політичної публіцистики. Отож, вислів «страх і відраза» стає лейтмотивним і набуває прикмет наскрізного образу.

Навіть «Страх і відраза на Супербоулі» в контексті всієї книги Гантера С. Томпсона не просто означає подію, пов'язану з фінальним спортивним матчем. Для автора Супербоул стає символом поєднання американської масової культури, великого бізнесу, видовищності, політики і суспільних суперечностей. Це одразу дозволило Гантеру С. Томпсону перетворити знакову номінацію на типовий об'єкт для сатиричного гонзо-репортажу. До того ж, «Страх і відраза на Супербоулі» позначає заключний структурний елемент книги і перегукується із загальною назвою. Утворюється композиційне кільце (уявне замкнене коло), що посилює узагальнення ефектів повторюваності і циклічності подій, незмінності ситуацій, неминучості і безвиході. Оповідач не вірить у можливість принципових змін у політичному житті країни ні в найближчі часи, ні у віддаленій перспективі: «Те, що у Вашингтоні справляє враження масової параної, насправді є лише всеосяжною, нервово напруженою нудьгою. А люди, які по-справжньому живуть і досягають успіху в цій гігантській павутині державного апарату, першими скажуть вам, на підставі багаторічного досвіду, що ні ім'я чи навіть партійна приналежність наступного президента нічого не змінять, окрім хіба що зовнішньої оболонки» [18, с. 74]. Проте, передбачити політичний «вихор» пересічний обиватель просто не в змозі, що й посилює в нього відчуття страху. А у громадян (до яких себе відносить оповідач), здатних мислити, виникає відраза до політиків і до всього, що з ними пов'язано.

Гантер С. Томпсон створює не просто яскравий заголовок «Страх і відраза», а виносить діагноз щодо стану суспільства. Ефекти емоційної тривожності і похмурості в соціальних очікуваннях «підкреслюється своєрідною структурою збірки, що включає такі частини, як «Темна інтерлюдія» й «Епітафія», а також постійним повторенням метафори «страх і відраза» як у підзаголовках, так і в самому тексті» [10, с. 606].

Емоція страху перед невизначеністю поєднуються з відчуттям відрази, що стає цілком природною реакцією Гантера С. Томпсона на те, з чим йому довелося зустрічатися за лаштунками виборів. Коли автор їде до Вашингтону, він ставить собі за мету з'ясувати, чи справді всі політики є «свинями» [18, с. 18]. Його тексти сповнені особливої відрази до таких фігур, як Річард Ніксон, оскільки він «уособлює ту темну, корумповану й невиліковно жорстоку сторону американського характеру, яку майже всі інші країни світу навчилися боятися й зневажати» [18, с. 391].

Отож, страх і відраза – це ті стани, які Гантер С. Томпсон уважає екзистенціальними для американського суспільства і його політичного простору. Прикметно, що автор гонзо-журналістики обирає емоційні, а не раціонально-логічні параметри для характеристики суспільної ситуації. Часте використання контекстуальних синонімів «страх і відраза» призводить до створення універсальної формули. Одночасне відчуття страху (реакція на небезпеку, загрозу і втрату прогнозованого контролю) і відрази (резонанс сильного неприйняття, огиди) фіксує загальний моральний занепад. Для констатації якого Гантер С. Томпсон створює яскравий образ «нації нелюбителів правди» [18, с. 68], що складається «з 220 мільйонів торгашів уживаними автомобілями, у яких вистачає грошей, щоб купувати зброю, і немає ані найменших докорів сумління, коли доводиться вбивати будь-кого у світі, хто намагається завдати нам бодай найменшого дискомфорту» [18, с. 389]. Доречно звернути увагу на важливий нюанс: в американській культурі продавець уживаних автомобілів символізує нечесного, слизького, безпринципного торговця з супровідними конотаціями пройдисвіта і шахрая. Подібні брутальні оцінки «працювали» на створення візитівки у стилі гонзо і стали суттєвою прикметою нетрадиційної політичної публіцистики.

Цілком закономірним і семантично мотивованим в аспекті асоціативних зв'язків виглядає вибір епіграфа до книги «Страх і відраза передвиборної гонки '72». Гантер С. Томпсон перед текстом свого твору помістив цитату з поеми «Порожні люди» (*The Hollow Men*, 1925) Томаса Еліота (1888–1965). Трансформована фраза отримала вигляд прозового афористичного вислову: «Між Ідеєю і Реальністю... лежить Тінь». У контексті поеми «Порожні люди» вислів наповнюється значенням про розрив між наміром і його здійсненням, між задумом і втіленням, між потенціалом і реальністю. «Тінь» символізує те, що заважає людині довести задум до результативної дії: страх, безсилля, духовну порожнечу, сумнів або саму недосконаліть людської істоти та її існування. Саме тому цей уривок часто цитують у філософських, літературознавчих і політичних текстах.

Гантер С. Томпсон перетворює вірші Т. Еліота на ще одну лейтмотивну метафору своєї книги. Автор гонзо-журналістики акцентує увагу на величезному розриві між політичними обіцянками і брудною дійсністю виборчих перегонів. Проте, символізована семантика цього вислову переводила зміст книги «Страх і відраза передвиборної гонки '72» в узагальнену площину, відриваючи головний її сенс від конкретної історичної дати, персоналізованих представників політики, визначеної країни чи нації.

Розрив між ідеалом і дійсністю втілюється в багатозначності образу Тіні. У творі Гантера С. Томпсона межа між позитивно-офіційною політичною риторикою («Ідея») і корумпованою дійсністю («Реальність») визначається непередбачуваністю і маніпуляціями (Тінь). Стирання кордонів між ілюзорними очікуваннями і «брудними» фактами продукує ще одну ключову категорію виборної кампанії – «сприйняття». Тінь позначає різницю між тим, ким кандидат є насправді, і тим, як його бачить публіка. У сутінках розбіжностей політики отримували можливість маніпулювати електоратом.

Також Гантер С. Томпсон скаржиться, що «оповідь стає дуже заплутаною, з безліччю невирішених питань і темних тіней» [18, с. 212], що дозволяє заповнювати утворені шпарини будь-якими вигаданими «візантійськими шпигунськими історіями». Автор користується такими моментами, щоб остаточно зруйнувати розмежування дійсності і вигадки та створити власну альтернативну історію. «Журналістика "гонзо" складається з поєднання фактів, суб'єктивних суджень і нестримних, хоча загалом правдоподібних, польотів фантазії, що стосуються головних героїв певної історії» [12, с. 318]. Отже, відштовхування від символіки «Порожніх людей» Т. Еліота, надало гонзо-документалістиці глибшого філософського змісту, перетворило репортаж на своєрідне дослідження морального розпаду в тіні політичних інституцій. Концепція «Тіні» перетворює політичний репортаж на суб'єктивну розвідку, в якій автор відмовляється бути стороннім спостерігачем. Гантер С. Томпсон активно намагається виводити події та політиків з-під тіні. Хоча реалізація цього прагнення іноді

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

нагадує безплідну боротьбу Дон Кіхота з вітряними млинами.

Гонзо-журналістика Гантера С. Томпсона перегукується з публіцистичними замальовками, об'єднаними не стільки подіями чи персонажами, скільки образом оповідача, який бере активну участь у всіх описаних випадках і дає їм край суб'єктивні оцінки. Конструювання оповіді зумовлюється авторськими враженнями і нестримними асоціаціями, які виконують функцію композиційних скріплень. «Отже, доктор Томпсон стверджує, що його творення міфів (або художніх вигадок) є необхідною протиотрутою до заздалегідь упакованої мови, форм і понять, за допомогою яких корпоративні медіа продукують ілюзорні образи й абстракції. Йому довелося замінити детективну роль традиційного репортера, засновану на припущенні про існування раціонального світу, де все підпорядковується принципу «причина-наслідок», роллю митця нового журналізму, що ґрунтується на усвідомленні того, що свідчення макрокосму вже штучно спотворені й сфабриковані. Через авторський образ Томпсон, хоч і в іронічній манері, стверджує необхідність особистого міфу на противагу корпоративній фікції» [8, с. 29].

Гантер С. Томпсон відкрито декларує принципову неможливість створення «об'єктивної журналістики»: «На цьому з об'єктивною журналістикою й покінчимо. Не варто її тут шукати – ні під моїм ім'ям, ні під іменем будь-кого іншого, хто спадає мені на думку. За можливим винятком таких речей, як статистичні дані про спортивні матчі, результати перегонів і біржові звіти, такої речі, як об'єктивна журналістика, просто не існує. Сам цей вислів – пишномовна суперечність у термінах» [18, с. 33]. За Гантером С. Томпсоном, так звана «об'єктивна журналістика» є лише інструментом приховування істини: «подвійні стандарти, що панують у передвиборчій журналістиці, ускладнюють навіть найкращим «неупередженим/об'єктивним» репортерам можливість писати те, що вони насправді думають і відчувають щодо того чи іншого кандидата» [18, с. 190]. Для гонзо-моделі в репрезентації виборної кампанії характерне визнання власної упередженості як переваги (чесності/відвертості) у висвітленні політичних реалій. Гантер С. Томпсон радикально переосмислив способи репрезентації президентської кампанії. У його моделі суб'єктивність стає інструментом пошуку вищої правди, а журналіст перетворюється з пасивного хронікера на активного учасника політичного «вихору».

Традиційна журналістика відстоювала принцип «стороннього і безпристрасного спостереження/невтручання в описувані події». На противагу таким правилам Гантер С. Томпсон сповідує концепцію «партисипативного занурення», коли репортер стає безпосереднім учасником процесу з власними діями і вчинками: «Насправді писати про це не так уже й весело... Найбільше кайфу в самій участі, особливо коли починаєш ототожнювати себе з одним із кандидатів ... » [18, с. 473]. Інтуїція автора, його відчуття, емоційні реакції перетворюються на головні і «безпомилкові» датчики щодо оцінки в зображенні подій.

Гантер С. Томпсон виступає з критикою «кумівства» між пресою і владою. Він викриває традиційну журналістику як таку, що паралізована дружніми стосунками з політиками, а подекуди навіть фінансовою залежністю від можновладців. «Найбільш послідовна і, зрештою, згубна вада політичної журналістики в Америці бере початок у приятельських стосунках, що неминуче виникають за келихом коктейлю між політиками і журналістами – у Вашингтоні чи будь-де інде, де вони щодня зустрічаються. Коли професійні опоненти стають товаришами по чарці після роботи, вони навряд чи будуть викривати одне одного… особливо за «незначні порушення» правил, які жодна зі сторін не сприймає серйозно» [18, с. 4]. Гантер С. Томпсон критикує не окремі особистості, а саму систему політичної журналістики, в якій неформальна близькість між представниками влади і медіа руйнує принципову незалежність ЗМІ. На його думку, журналісти отримують доступ до політичних еліт за рахунок мовчазної лояльності, а принцип «не для запису» перетворюється на інструмент взаємного захисту політиків і медійників. Саме тому гонзо-журналістика позиціонується Гантером С. Томпсоном як альтернатива традиційній репортерській практиці. Автор гонзо відмовляється від неписаних правил корпоративної солідарності і прагне викривати приховані механізми і вади політичної влади.

Гонзо-модель документалістики Гантера С. Томпсона ґрунтується на «спаленні мостів». «Інші журналісти, сумлінно звітуючи про те, що говорять політики та інші носії влади, зрештою лише повторюють офіційну лінію й підтримують міфи, інституції, легенди і народних героїв суспільства. Томпсон, натомість, позиціонує себе як руйнівника всього цього й дає зрозуміти, що гонзо є найправдивішою формою журналістики, оскільки вона не зобов'язана переказувати слова людей, наділених владою» [14, с. 38]. У гонзо-документа-

лістиці постаті політичних діячів позбавлені звичних людських рис. Часто автор трансформує реальних осіб у метафоричні чи міфілогізовані образи. Так, Р. Ніксон для Гантера С. Томпсона стає втіленням «темної сторони» в американському суспільстві, яке, на думку автора, втратило моральні орієнтири і перетворилося на «продавців вживаних авто».

Одним із найяскравіших документальних образів виборної кампанії в книзі «Страх і відраза передвиборної гонки ’72» є опис преслітака, асоціативно пов’язаний з антропоморфним звіринцем (*Zoo Plane*): «Це було дуже схоже на людський зоопарк» [18, с. 418]. Автор змальовує місце повного розпаду дисципліни і професійної етики, що уподібнюється хаосу самої кампанії: «Над кожним сидінням все ще горів знак «Пристебніть ремені безпеки» разом із знаком «Не курити» – але літак був заповнений димом, і майже ніхто не сидів на своїх місцях. Обидві бортові кухні вже давно перетворилися на бари, заповнені сотнями тих маленьких пляшечок віскі об’ємом півтори унції, призначених для польотів» [18, с. 395]. Окрім цього, у літаку було багато кокаїну, марихуани, гашишу, інших психотропних речовин. «Косяки» вільно передавалися навіть у кабіну пілотів. Автору спало на думку, шо загальна атмосфера ставала дедалі божевільнішою.

Анімалістичні порівняння Гантер С. Томпсон часто застосовує і до політиків. Вони нагадують не просто «тварин», а агресивних хижаків і живоїдів. Для них здобуття політичної перемоги виправдовує використання будь-яких засобів. Владний аромат Білого дому затьмарює свідомість політичних претендентів, і вони втрачають здатність до раціонального мислення. «Вони поводяться, немов акули, охоплені кривавим шалом: кидаються одне на одного з усією несамовитою жорстокістю наркоторговців, які самі здуріли від власного товару» [18, с. 356]. Гантер С. Томпсон використовує характерне для гонзо-журналістики гіперболізоване порівняння, щоб передати жорстокість і безкомпромісність політичної боротьби. Концепція «акулячої етики» асоціативно підкреслює інстинктивність і неконтрольовану агресію учасників політичного процесу. Етика акул передбачає відсутність сентиментів до тих, хто припустився помилки або став слабким: «Немає великої різниці в темпераменті між хорошим тайт-ендом й успішним політиком. Вони обидва спустяться в яму і зроблять усе, що потрібно, а потім піднімуться з посмішкою, час від часу злизуючи кров із зубів» [18, с. 68]. Автор не лише підкреслює втрату людського самоконтролю, а й натякає, що політики і медіа самі починають вірити у створені ними образи, гасла й пропагандистські наративи. У такий спосіб Гантер С. Томпсон критикує політичну кампанію як мізерну систему, у якій боротьба за владу перетворюється на самоціль, а її учасники стають заручниками власної риторики.

Для «акулячої етики» характерне використання будь-яких брудних методів. Політики та їхні команди не відмовляються ні від шантажу, ні від оприлюднення компромату. Виборна кампанія нагадує автору цинічну систему, де відсутні моральні гальма. Політичні кола продукують подвійні стандарти і створюють «правила для бідних». На початку одного зі структурних розділів Гантер С. Томпсон цитує вождя індіанців Сидячого Бика, який дав характеристику прийдешнім поселенцям: «жага до володіння для них як хвороба. Ці люди встановили багато правил, які багаті можуть порушувати, а бідні – ні. Вони стягують десятину з бідних і слабких, щоб утримувати багатих і тих, хто править» [18, с. 370]. Автор проводить історичні і смислові паралелі, натякаючи, що зміна століть не означає зміни «правил». Завдяки алюзії Гантер С. Томпсон підкреслює системну несправедливість, де еліти створюють закони лише для контролю над іншими верствами населення. «Акуляча етика» жорстко символізує світ, де жадібність є хворобою, а політична влада належить тим, хто готовий «терзати поранених» і діяти поза будь-якими моральними межами заради досягнення власного інтересу.

Механізм асоціацій, що фактично продукує численні імпульси для розгортання оповіді, сприяє тому, що однією з ключових категорій у зображенні політичної кампанії стає «сприйняття». Гантер С. Томпсон подає провідних гравців виборчих перегонів крізь власну перцепцію. Автор аналізує кампанію не через програми кандидатів, а через те, як вони «сприймаються» електоратом, активно вводячи це слово як головний термін для характеристики політичних акцій. Сприйняття посилює «різницю між тим, яким є кандидат насправді, і тим, як його бачать громадськість або виборці» [18, с. 404]. Гантер С. Томпсон звертає увагу на зміну акцентів у політичній комунікації. На його думку, політична боротьба дедалі більше залежить не від реальних якостей політика. Набагато більше важить те, який образ створюють і подають медіа, який інтерпретаційний сенс у нововиготовлений імідж вкладають потенційні виборці. За Гантером С. Томпсоном, сучасна політика функціонує в площині репрезентацій, де вирішальне значення має не стільки

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

особистість кандидата, скільки її публічна конструкція. Механізми медіаконструювання політичної реальності здатні не лише кардинально трансформувати уявлення людей про реального публічного фігуранта, але й мають у собі потенційну загрозу для проведення масштабних маніпуляцій із суспільною свідомістю. У підсумку, виборці голосують не за реальну людину, а за її сприйняття, що нав'язується медійними і політичними технологіями.

Гантер С. Томпсон афішує ще один специфічний метод суб'єктивного аналізу і розв'язання проблемних питань. Автор називає цей спосіб «логіка ритму» [18, с. 322–323]. Метод ґрунтується на зміні патернів (схемобразів) мислення через запозичення «ритмів» з однієї сфери життя і застосування їх в іншій. Наприклад, репортер спочатку фокусує увагу на чомусь другорядному з точки зору виборної кампанії: на деталях футбольного матчу. Власні внутрішні ритми гармонійно поєднуються з ритмами затятого футбольного фаната. Згодом фокус уваги зміщується на особливості політики, яку проводив Р. Ніксон. А далі, за допомогою «ритмічної логіки», автор прийшов до висновку, що президент умисно «здав» Республіканську партію в Маямі, щоб мінімізувати ризик програшу на виборах 1972 року, «адже ритми його власних внутрішніх мозкових хвиль переконали його свідомість у тому, що насправді у нього не було вибору» [18, с. 323]. Використовуючи налаштованість на футбольні ритми, Гантер С. Томпсон переніс фокус уваги на президентську політику. Це допомогло побачити ситуацію не через лінійну логіку журналіста, а через призму гравця, який прагне перемоги за будь-яку ціну. «Логіка ритму» як інструмент гонзо-журналістики дозволила автору налаштовуватися на «хвилі», ритми мислення опонента і проникати в суть політичних процесів через екстремальне суб'єктивне занурення, відмовляючись від формальної логіки на користь емоційних і підсвідомих відчуттів.

«Логіка ритму» дуже схожа на фейлетонний принцип асоціативної композиції. У підсумку, між віддаленими подіями чи персонажами проводяться смислові паралелі, завдяки яким автор продукує нові семантичні постулати. Організацію структури і змісту книги «Страх і відраза під час виборчих перегонів '72» доречно вважати підпорядкованою асоціативному принципу. Автор відмовляється від суворої хронології чи проблемно-тематичного розгортання матеріалу на користь емоційних та інтелектуальних зв'язків.

Будь-який репортажний епізод у книзі «Страх і відраза під час виборчих перегонів '72» породжує ланцюг асоціацій, що охоплюють особистий досвід автора, попередні політичні кампанії, історичні аналогії, характеристики кандидатів, поведінку журналістів і морально-політичні висновки. Текстова послідовність організовується не за схемою «подія → повідомлення», а за моделлю «подія → асоціація → інтерпретація → політичне узагальнення». Саме це забезпечує динаміку оповіді і створює ефект безпосереднього втілення всіх перипетій у мисленні і відчуттях автора.

У документальній репрезентації Гантером С. Томпсоном факт не існує ізольовано, а постійно розгортається через ланцюг авторських асоціацій, що поєднують спостереження, оцінку, сатиру й політичне узагальнення. Характерною особливістю є постійне зміщення різних часових і тематичних площин. Опис чергового етапу президентської кампанії може несподівано перейти у спогади про попередні вибори, характеристику окремого політика, аналіз роботи журналістського пулу або роздуми про стан американської демократії. Такі переходи не порушують загальної цілісності тексту, оскільки поєднані внутрішньою логікою авторських асоціацій. Унаслідок цього політичний репортаж набуває рис есеїстичного наративу, де факт стає лише висхідним моментом для широкого суспільно-політичного аналізу.

Асоціативні переходи дозволяють Гантеру С. Томпсону виявляти приховані взаємозв'язки між окремими політичними подіями, поведінкою кандидатів, інформаційною політикою медіа і настроями суспільства. Завдяки цьому президентська кампанія постає не як сукупність ізольованих фактів, а як складна система політичних, соціальних і культурних взаємодій. Між фактом і його інтерпретацією не відчувається жорстка межа. Документальний матеріал майже відразу супроводжується авторським коментарем, який може набувати форми іронії, сарказму, гіперболи чи політичної рефлексії. Саме тому реципієнт сприймає політичну реальність одночасно у двох вимірах: як документально зафіксований процес і як результат авторського осмислення. Така амбівалентність є однією з визначальних рис гонзо-журналістики у книзі «Страх і відраза під час виборчих перегонів '72».

4. Висновки. Книга Гантера С. Томпсона розширила усталені межі політичної документалістики. Представник гонзо-журналістики знайшов у собі сміливість сказати те, що відчували й інші медійники чи мешканці країни. Стихія життєвих емоцій, репрезентованих автором, яскраво забарвлювала подекуди трафаретний і шаблонний дискурс політичної документалістики. Книга «Страх і відраза

під час виборчих перегонів ’72» репрезентує авторську модель політичної документалістики, у якій фактологічний матеріал не лише фіксує перебіг виборчої кампанії, але й стає основою для політичного аналізу і філософського осмислення природи влади, демократії й політичної культури. Документальний ґрунт у книзі виконує функцію відправної точки для розгортання складної системи асоціативних зв’язків, у межах яких формуються психологічні портрети політичних діячів, розкриваються механізми функціонування американської політичної системи і критично осмислюється роль масмедіа у виборчому процесі.

Гантер С. Томпсон вважав, що тільки через особисте залучення і суб’єктивне сприйняття можна зрозуміти справжню природу політики. Автор описує специфічний стан мислення, наближений до методу «суб’єктивного вирішення» проблем. Гантер С. Томпсон протиставляє свій спосіб пізнання «стерильності» традиційних медіа і намагається донести до реципієнтів не сухі факти, а відчуття реальних політичних процесів.

Гонзо-журналістика у книзі «Страх і відраза передвиборної гонки ’72» виступає як модель документалістики, де «правда» вимірюється не точністю цитат, а емоційним і психологічним резонансом подій. Президентські вибори 1972 року постають не як демократичний процес, а як «реквієм за американською мрією», зафіксований репортером, який відмовився бути лише спостерігачем. У моделі гонзо-документалістики пасивно-об’єктивний автор перетворюється на активного учасника подій. Сам процес створення тексту невіддільний від об’єкта і предмета висвітлення. Гонзо-журналістика Гантера С. Томпсона працює як соціокультурний індикатор суспільних настроїв через суб’єктивоване сприйняття. У контексті політичної документалістики книга «Страх і відраза на передвиборчому шляху ’72» доводить, що гонзо-журналістика здатна передавати реальність глибше і правдивіше в порівнянні з офіційними стенограмами чи «стерильними» звітами. Відмовляючись від удаваної нейтральності, Гантер С. Томпсон створює вкрай суб’єктивну, але одночасно психологічно точну картину виборчої кампанії з усією її параноєю, закулісними маніпуляціями, абсурдом і людськими пристрастями.

Книга «Страх і відраза на передвиборчому шляху ’72» організована не як суха хроніка, а як складна мережа асоціацій, у якій особиста параноя, фізична втома, літературні метафори і політичні прогнози сплітаються в досить своєрідну єдність. Організація матеріалу книги за принципом асоціативної композиції докорінно змінює імідж політичної гонзо-журналістики. Замість того, щоб змальовувати звичний набір лінійних фактів, Гантер С. Томпсон продукує багатовимірний досвід інтенсивних пошуків «правди», який стає максимально привабливим для реципієнта. Гонзо-документалістика репрезентує себе як «найбільш чесну» модель подання реальності, коли автор не приховує власних сумнівів, роздумів, мерехтливого емоційного сприйняття.

Вивчення гонзо-журналістики залишається актуальним з огляду на різноманітні процеси, що характеризують сучасні виборчі процеси. Певні елементи з гонзо-журналістської моделі політичної документалістики і репрезентації виборних кампаній знаходять втілення у світовій практиці аж до нашого часу. Гонзо-журналістика залишається злободенною ще й тому, що вона пропонує модель боротьби за правду в умовах тотальної маніпуляції. Подальше звернення до книги «Страх і відраза на передвиборчому шляху ’72» поглиблюватиме розуміння сучасних політичних процесів у різних країнах.

Конфлікт інтересів. Автор декларує, що не має конфлікту інтересів стосовно цього дослідження, в тому числі фінансового, особистісного характеру, авторства чи іншого характеру, що міг би вплинути на дослідження та його результати, представлені в цій статті.

Фінансування. Дослідження проводилося без фінансової підтримки.

Доступність даних. Рукопис не має пов’язаних даних.

Використання штучного інтелекту. Автор підтверджує, що не використовував технології штучного інтелекту при створенні представленої роботи.

Внесок авторів. Волковинський О.С.: концептуалізація; збір і систематизація матеріалів; методологія; аналіз; підготовка первинного тексту; редагування; формування висновків.

References:

1. Alexander, R., & Isager, C. (Eds.). (2018). Fear and loathing worldwide: Gonzo journalism beyond Hunter S. Thompson. New York: Bloomsbury Academic, 352.

2. Bilous, R. (2025). Genesis of gonzo journalism. *Visnyk of the Lviv University.* Series Journalism, 57, 164–177. https://doi.org/10.30970/vjo.2025.57.13300

ISSN (Print): 3083-7758,
ISSN (Online): 3083-7766

3. Bilous, R. (2025). Gonzo media texts in the information space of Ukraine. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University: Journalism*, 1(9), 10–18. https://doi.org/10.23939/sjs2025.01.010

4. Colvill, E. J. (2009). Fear and loathing in American literature: Freedom, the American dream, and Hunter S. Thompson (Master's thesis, Iowa State University). Iowa State University, 90. https://dr.lib.iastate.edu/server/api/core/bitstreams/a13f06c8-a01a-4b70-a51b-57e78052abef/content

5. Dvoryanyn, P., & Bilous, R. (2025). Ukrainian gonzo journalism within the system of mass communication. *Obraz,* 3(49), 89–101. https://doi.org/10.21272/Obraz.2025.3(49)-89-101

6. Fear and loathing still burns through in the search for truth. (2012, July 7). Irish Examiner. https://www.irishexaminer.com/lifestyle/arid-20199955.html

7. Hellman, J. (1981). Fables of fact: The New Journalism as new fiction. University of Illinois Press, 164.

8. Hellmann, J. (1979). Corporate fiction, private fable, and Hunter S. Thompson's Fear and Loathing: On the Campaign Trail '72. Critique: Studies in Contemporary Fiction, 21(1), 16–30. https://doi.org/10.1080/00111619.1979.9935192

9. Ivantsiv, M. (2023). The work of Serhiy Zhadan through the prism of explication of elements of gonzo journalism. Social Communications: Theory and Practice, 15(2), 65–79. https://doi.org/10.51423/2524-0471-2023-15-2-4

10. Konovalova, Z. (2011). The death of the American dream: H. Thompson's Fear and Loathing: On the Campaign Trail '72. *Interlitteraria,* 16(2), 593–606. https://doi.org/10.12697/IL.2011.16.2.14

11. Lerner, K. M. (2019). Fear and Loathing Worldwide: Gonzo journalism beyond Hunter S. Thompson. American Journalism, 36(3), 404–405. https://doi.org/10.1080/08821127.2019.1644091

12. Loomis, A. B. (1974). Review of The Making of the President 1972, by T. H. White, and Fear and Loathing: On the Campaign Trail '72, by H. S. Thompson. *The Wisconsin Magazine of History,* 57(4), 317–319. https://www.jstor.org/stable/4634911

13. Maier, S. (2010). The death of a dream: Hunter S. Thompson and the American dream (Diploma thesis), 159.

14. McKeen, W. (1991). Hunter S. Thompson (Twayne's United States Authors Series). Boston: Twayne Publishers, 130.

15. Mitchuk, O. A. (2026). Gonzo journalism in the structure of crisis media discourse of regional media as a communication model of emotional influence. *Scientific Notes of Taurida National V. I. Vernadsky University*. Series: Philology. Journalism, 37(76), Part 2, 128–132. https://doi.org/10.32782/2710-4656/2026.2.2/19

16. Mosser, J. (2012). The participatory journalism of Michael Herr, Norman Mailer, Hunter S. Thompson, and Joan Didion: Creating new reporting styles. Lewiston: Edwin Mellen Press, 246.

17. Nuttall, N. (2012). "Apocalypse and hell": Hunter S. Thompson's American dream. *Literary Journalism Studies,* 4(1), 103–116. https://ialjs.org/vol-4-no-1-spring-2012/

18. Thompson, H. S. (1973). Fear and loathing: On the campaign trail '72. San Francisco: Straight Arrow Press, 506.

19. Vitullo, M. J. F. (2016). Riding the strange torpedo: Hunter S. Thompson and the invention of gonzo journalism (Doctoral dissertation, Radboud University). Chicago, 369. https://hdl.handle.net/2066/151333

20. Volkovynskyi, O. S. (2023). Gonzo journalism in Ukraine: National and regional dimensions. In Regional Media in the Face of Contemporary Transformational Challenges: Proceedings of the All-Ukrainian Scientific Conference (pp. 5–8). Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University.

21. Volkovynskyi, O. S. (2025). The image of fact and its structuring role in contemporary Ukrainian radio reporting. *Scientific Notes of Taurida National V. I. Vernadsky University.* Series: Philology. Journalism, 36(75), Part 2, 224–229. https://doi.org/10.32782/2710-4656/2025.1.2/35

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Волковинський Олександр Сергійович
доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри журналістики,
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
e-mail: volkovynskyi.olexsandr@kpnu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-0490-9743

Oleksadr Volkovynskyi
Doctor of Philology, Professor,
Professor at the Department of Journalism,
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohiienko National University,
e-mail: volkovynskyi.olexsandr@kpnu.edu.ua
ORCID: 0000-0002-0490-9743

Дата надходження статті: 17.04.2026
Дата надходження виправленої версії статті: 20.05.2026
Дата прийняття статті: 05.06.2026
Дата публікації статті: 02.11.2026